

До

Катедра „Застраховане и социално дело“

при СА „Д. А. Ценов“- Свищов

До

Научно жури по процедура за
придобиване на образователна и
научна степен „доктор“ по научна
специалност „Финанси, парично
обръщение, кредит и застраховка“

(застраховане и социално дело) в
Стопанска академия „Д. А. Ценов“-
Свищов

РЕЦЕНЗИЯ

За придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по научна
специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“
(застраховане и социално дело)

Изготвил рецензията:

Доц. д-р Румен Георгиев Ерусалимов

Автор на дисертационния труд:

Николай Валериев Илиев

задочен докторант към катедра „Застраховане и социално дело“

Тема на дисертационния труд:

„Насоки за развитие на автомобилното застраховане в България“

I. Общо представяне на дисертацията

Представеният за рецензиране дисертационен труд на тема „Насоки за развитие на автомобилното застраховане в България“ се състои от 181 страници основен текст, структуриран в класически вариант от увод, три глави и заключение. Приложен е списък с цитираните източници, наброяващ 30 позиции и Декларация за оригиналност и достоверност. Изследването е онагледено с 31 таблици и 16 фигури.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертацията

Автомобилното застраховане, представлявано от застраховките „Каско на МПС“ и „Гражданска отговорност на автомобилистите“ постепенно се превърна в безспорен лидер по отношение на реализирания от застрахователите премиен приход. Неговият пазарен дял години наред надхвърля 70%, като очакванията са това да продължи и в бъдеще. Затова предоставеният за рецензиране дисертационен труд е на особено актуална тема. В него авторът си поставя за цел: „да оцени състоянието и да очертае насоки за бъдещо развитие на автомобилното застраховане в България.“, а отстояваната от него теза е, че „при въвеждане на определени законодателни и организационни промени е възможно да се подобри застрахователната работа, в следствие на което да се повиши обхватът и реализираният премиен приход от застрахователите, предлагщи автомобилни застраховки на българския застрахователен пазар“.

В увода на дисертационния труд, поместен в 4 страници, е обоснована актуалността на разглежданата проблематика, описани са обекта и предмета на изследване, поставена е основната цел и изследователската теза.

Първа глава на дисертационното изследване започва с постановка и преглед на проблемите, съпътствали развитието на автомобилния транспорт във времето, в това число и връзката между нарастващия брой на

автомобилите и броя на пътнотранспортните произшествия. Проследено е въвеждането на автомобилното застраховане в световен мащаб, в частност и в България. Акцентирано е върху възникващите нови въпроси и проблеми, във връзка с предстоящото навлизане на автономно управяваните моторно превозни средства. Обосновано е значението, което автомобилното застраховане има за българския застрахователен пазар, въз основа на което е аргументирана причината дисертационното изследване да бъде изцяло насочено към развитието на застраховките „Каско на МПС“ и „Гражданска отговорност на автомобилистите“. Логично главата продължава с изясняване икономическата същност и организацията на прилагане на въпросните застраховки. Разгледани са особеностите по сключването и поддържането на застрахователните договори, както и спецификата в процеса по уреждане (ликвидация) на щетите.

Втора глава започва с извеждане на факторите, които влияят върху развитието на автомобилното застраховане. Последните са групирани в 2 направления: фактори, свързани с обекта и субекта на застраховката и фактори, свързани със законодателството. На база актуална статистическа информация е установено, че делът на автомобилите спрямо населението на страната непрекъснато нараства, което е предпоставка и за нарастване броя на сключените автомобилни застраховки. Проследен е броя на настъпилите ПТП и пострадалите в следствие на тях граждани, което също е фактор, влияещ върху развитието на автомобилното застраховане. Главата продължава с обосновка на причините застраховката „Гражданска отговорност на автомобилистите“ да бъде задължителна. Акцентът е поставен върху възприетите от държавата мерки за повишаване обхвата на застраховката, в резултата на които е констатирано, че след 2017 г. той достига и дори надминава 100%. Авторът е обяснил парадокса да има повече застраховки отколкото автомобили, с организационни проблеми,

съпътстващи процеса по дерегистрация на незастрахованите автомобили и последващо възстановяване на регистрацията, след сключването на нова застраховка. Така на практика се получава, че за някои автомобили има 2 и дори повече сключени застрахователни договори в рамките на една календарна година.

Въз основа на официални данни е проследена динамиката в развитието на двата основни показателя за всеки раздел, клон или вид застраховане, а именно: премиен приход и застрахователни плащания. Данните са анализирани и на база изчисления са направени съответните изводи и заключения. Установено е, че въпреки динамиката в данните за реализиран от застрахователите премиен приход и поетата от тях отговорност, средната застрахователна сума при доброволната застраховка „Каско на МПС“ остава с устойчив във времето размер 22 000 – 24 000 лв. Това, според автора, е и основната причина обхватът на застраховката да не надхвърля 25% през анализирания период, което е свързано със застаряването на автомобилния парк у нас, ниската стойност на МПС и съответно нежеланието от страна на техните собственици да ги застраховат. Изчислената квота на щетите и при двете автомобилни застраховки дава основание на автора да твърди, че автомобилното застраховане в България е финансово стабилно, а рискът добре изравнен във времето.

В трета глава се разглеждат предизвикателствата и перспективите за развитие на автомобилното застраховане у нас. Главата започва с описание на основните методи за оценка на риска в застраховането. Констатирано е, че през последните няколко години у нас отчетливо се забелязва стремеж към индивидуализация на оценката на риска и респективно при определянето размера на застрахователната премия по застраховката “Гражданска отговорност на автомобилистите“. Един от познатите начини това да се осъществи е посредством използването на системата Бонус-

Малус. Затова изследването продължава с преглед на европейския опит в това отношение и обобщаване на основните моменти при прилагането на системата в различните страни. Достигнато е до извода, че нарушенията на Закона за движението по пътищата и наложените наказания на водачите не влияят върху прилагането на отстъпки или надбавки върху премията, ако те не са довели до застрахователни плащания. Именно тук авторът вижда една от причините двата направени опита от КФН, МВР и МТИТС за въвеждане на системата в България да се провалят. Логично след очертаване на проблемите, изследването продължава с предложения за тяхното решаване. Направено е аргументирано предложение за промяна на текстове в Кодекса за застраховането и за обект на застраховката „Гражданска отговорност на автомобилистите“ ясно и категорично да бъде определен водачът, а не автомобилът. Тук може да се търси и основния принос в дисертационния труд.

Трета глава продължава с предложения, свързани с възможностите за подобряване на застрахователната работа, повишаване обхвата на застраховка „Каско на МПС“ и нарастване на реализирания от застрахователите премиен приход. Направените предложения са в две основни направления: комбинираните застрахователни продукти, с включена застраховка „Каско на МПС“ и комплексната автомобилна застраховка, с разширяване на покритието. Показана е ролята на професионалните застрахователни посредници по отношение разработване и пласиране на подходящи комбинирани продукти. Достига се до извода, че във връзка с предстоящото навлизане на автономно управяваните автомобили, комплексната автомобилна застраховка тепърва ще се развива. Тя е най-подходяща, особено в случай, че производителите престанат да продават автомобили, а започнат да продават услугата транспорт.

Главата завършва с предложение за предлагане на застрахователния пазар като самостоятелна застраховка „Автоасистанс“, допълнителното покритие, което обичайно се прави към застраховка „Каско на МПС“. Авторът се аргументира с факта, че 75% от МПС в страната не са застраховани, поради различни причини и най-вече поради застаряващия автомобилен парк в страната и ниската стойност на автомобилите. Това е още една от насоките за развитие на автомобилното застраховане и възможност за повишаване на реализирания от застрахователите премиен приход.

В заключението на дисертационния труд, поместено в 3 страници, са представени в обобщен вид основните изводи и постигнатите изследователски резултати.

Прави впечатление добрата логическа последователност на изложението, както и изчистения стил, с който авторът поднася своите изследвания и отстоява своите позиции. Не се забелязва некоректно ползване на чужди текстове. Отразените мненията и становищата на други автори писали по темата, са цитирани коректно, под линия, съобразно изискванията на БДС.

Авторефератът отразява точно съдържанието на дисертационния труд. В него са представени всички основни изводи и заключения, до които авторът достига в пълния текст на разработката.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертацията

Представеният за рецензиране дисертационен труд е с подчертано приложен характер. В него могат да се установят следните научно-приложни приноси:

1. Обосновано и аргументирано е изведеното значението на автомобилното застраховане за застрахователния пазар в България.

2. Въз основа изследване на емпирични данни и направени изчисления е установена константност в средния размер на застрахователната сума по доброволната автомобилна застраховка „Каско на МПС“, въпреки повишаващия се във времето премиен приход на застрахователите. Така на преден план излиза основната причина за ниския обхват на застраховката и могат да се търсят начини за неговото повишаване.
3. На база застрахователно-технически изчисления е установлено финансовото състояние на двете основни автомобилни застраховки, което показва перспективите за развитие на този клон застраховане по отношение продуктовата и най-вече ценовата политика на застрахователните дружества.
4. Въз основа анализ на причините за неуспешните опити в България да се въведе застрахователната система Бонус-Малус е изведен основният проблем и е предложено аргументирано решение посредством законодателни промени, касаещи обекта на застраховката „Гражданска отговорност на автомобилистите“.
5. Предложени са начини за подобряване на застрахователната работа по автомобилно застраховане и повишаване на премийния приход на застрахователите, посредством организационни решения, свързани с предлагането на застрахователна защита.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертацията

В предложения за рецензиране дисертационен труд не се установяват съществени слабости и пропуски.

Позволявам си да задам следния въпрос:

1. При евентуално широко навлизане на напълно автономно управляваните автомобили от описаното от Вас пето ниво, коя форма ще е по-подходяща, от икономическа и от застрахователна

гледна точка, за тяхното предлагане на пазара: продажба на автомобилите на отделни собственици или продажба на услугата „превоз“, като собствеността върху автомобила остане на производителя му?

V. Обобщено заключение и становище

Представеният дисертационен труд има завършен вид и добра логическа последователност. Установяват се достатъчно приносни моменти и оригинални идеи. Ползваните литературни източници са цитирани правилно и коректно. Всичко това ми дава основание да изкажа своето **положително становище**, относно качествата на представения за рецензиране дисертационен труд на тема „Насоки за развитие на автомобилното застраховане в България“ и да дам своя глас „ЗА“ присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на Николай Валериев Илиев.

19.09.2023 г.

Рецензент

(Доц. д-р Румен Ерусалимов)